
JUDAICA-BULLETIN

Mededelingenblad van de Stichting Judaica Zwolle
Postbus 194, 8000 AD Zwolle
Postgiro 259272

Jaargang 1, Nummer 1

Tammoez 5747 - Juli 1987

DE WERKGROEP JUDAICA

In de zomer van 1986 werd de Werkgroep Judaica Zwolle opgericht, onder andere om de organisatie van een Vrij Leerhuis voor Talmoed en Tora te kunnen verzorgen. De initiatiefnemers waren Jaap Hagedoorn en Peter van 't Riet, beiden geïnteresseerd in en betrokken bij het verleden en heden van het joodse leven in Zwolle. In de loop van het seizoen 86-87 sloten zich Jan Drentje en Cees Verdonk bij de werkgroep aan. De werkgroep heeft zich behalve met het Vrije Leerhuis bezig gehouden met:

- het verzorgen van een kleine tentoonstelling van joods-religieuze voorwerpen in de Centrale Bibliotheek aan de Diezerstraat;
- het verzamelen van documentatie over Jodendom en Israël;
- het aanleggen en beheren van een kollektie video-banden over Jodendom en Israël;
- het onderzoeken van de mogelijkheden om te komen tot de ontwikkeling van een korte lessenserie over de joodse geschiedenis en godsdienst ten behoeve van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs in Zwolle en omgeving;
- het opzetten van een programma van cursussen voor het seizoen 87-88;

Een van de dingen die de werkgroep zich tot doel stelde, was in de zwolse synagoge aan de Schoutenstraat na haar restauratie activiteiten te doen plaats vinden met betrekking tot het Jodendom en Israël. De plannen die daartoe ontwikkeld werden, maakten het echter noodzakelijk tot een wat degelijker organisatorisch en juridisch verband dan een werkgroep te komen, vanwaaruit de activiteiten zouden kunnen plaats vinden. Vandaar dat besloten werd over te gaan tot de oprichting van een stichting.

EEN NIEUWE STICHTING...

Op 2 juni j.l. is door de leden van de Werkgroep de Stichting Judaica Zwolle opgericht. Deze stichting stelt zich ten doel de verspreiding van kennis omtrent de joodse religie, taal, cultuur en geschiedenis, in het bijzonder in de regio Zwolle. Zij wil daartoe nauw samenwerken met de Stichting Voortbestaan Synagoge Zwolle en zal haar activiteiten zo veel mogelijk uitvoeren in de synagoge aan de Schoutenstraat, waarvan de restauratie inmiddels in een gevorderd stadium verkeert. Het bestuur van de stichting is als volgt samengesteld:

voorzitter	S.P. van 't Riet, Vordensebeek 88, 8033 DG Zwolle;
secretaris	J. Hagedoorn, Tyassenbelt 28, 8014 NW Zwolle;

penningmeester C. Verdonk,
Zandkreek 9, 8032 JL Zwolle;
lid J.H. Drentje,
Dollard 165, 8032 KD Zwolle.

Een van de initiatieven die de Stichting Judaica Zwolle in het seizoen 1987-1988 ontplooit, is de organisatie van twee groepen Vrij Leerhuis voor Talmoed en Tora en een cursusgroep Bijbels-Hebreeuws. Daarover vindt u hieronder meer informatie.

Er zijn in Zwolle meer organisaties die een doel nastreven dat verwant is aan dat van de nieuwe Stichting Judaica, zoals bijvoorbeeld het Genootschap Nederland-Israël, de Stichting Voortbestaan Synagoge Zwolle en de Werkgroep Kerk en Israël van de Gereformeerde en Hervormde Kerk. Het is geenszins de bedoeling van de Stichting Judaica initiatieven te ontwikkelen die zouden kunnen concurreren met de activiteiten die deze organisaties van plan zijn te ontplooiën. Eerder zal geprobeerd worden alle activiteiten die er in Zwolle en omgeving op het gebied van Jodendom en Israël worden georganiseerd, enigszins te coördineren.

Een van de initiatieven daartoe is het opstellen van een z.g. Judaica-agenda, waarop zo veel mogelijk alle activiteiten vermeld worden, die er in de loop van het seizoen in Zwolle en omgeving m.b.t. Jodendom en Israël georganiseerd worden. Deze agenda, die het afgelopen seizoen reeds door de Werkgroep Judaica verzorgd en in kleine kring verspreid werd, zal in het Judaica-Bulletin van de Stichting worden opgenomen. Dit bulletin zal om de drie à vier maanden worden toegezonden aan de deelnemers van de cursussen en aan allen die er belangstelling voor hebben.

Mocht u als lezer van dit bulletin op de hoogte zijn van activiteiten in Zwolle of (wijde) omgeving, die met Jodendom samenhangen en die wellicht niet aan het stichtingsbestuur bekend zijn, dan verzoeken wij u vriendelijk die activiteiten zo snel mogelijk aan ons bekend te maken met opgave van data, onderwerp, sprekers, plaats en tijd. We zullen deze activiteiten dan als het kan in de agenda opnemen. Toezending of doorbellen van deze informatie kan naar het postbusnummer van onze stichting of naar het huisadres van de voorzitter, die de opstelling van de Judaica-agenda coördineert.

Welke activiteiten er in de toekomst verder door de stichting zullen worden ondernomen, hangt mede af van de behoefte die er bestaat onder de bevolking van de stad Zwolle en omgeving. Mogelijkheden zijn er te over, maar het bestuur wil aanvankelijk voorzichtig opereren. Daarom is de oprichting van de Stichting Judaica Zwolle ook niet gepaard gegaan met veel publiciteit. Het zou niet moeilijk zijn grootse verwachtingen te wekken. Deze waar te maken is een ander verhaal. Dat verhaal zal de nieuwe stichting proberen te schrijven in de hoop dat haar bezigheden de sjalom voor Israël en de wereld een beetje naderbij zullen brengen.

CURSUSINFORMATIE

VRIJ LEERHUIS VOOR TALMOED EN TORA

Leren is in het Jodendom geen vrijblijvende zaak. Het is een zich eigen maken van de vaardigheid om om te gaan met het

traditiemateriaal (Bijbel, Misjna, Talmoed, Midrasjiem en latere rabbijnse literatuur). Dit gebeurt vanuit de vraag, hoe op basis van die traditie het leven vormgegeven moet worden. Vandaar dat een echt leerhuis van de deelnemers een grote inzet vraagt. Wie mee wil doen, verbindt zich voor langere tijd en neemt het op zich de bijeenkomsten voor te bereiden door het doorwerken van het te voren opgegeven gedeelte uit de literatuur. De bijeenkomsten hebben dan ook niet het karakter van lezingen die aangehoord worden, maar van gesprekken die de bedoeling hebben de bestudeerde stof te verwerken. De leden van zo'n 'leergroep' zijn ook verantwoordelijk voor elkaar en voor elkaars leren. Dat betekent aandacht voor elkaars vragen. Er zijn geen diploma's vereist om te kunnen deelnemen. Ieder die kan lezen en bereid is zich in te spannen, kan meedoen. Bovendien: vragen is bij deze wijze van leren belangrijker dan antwoorden. Er bestaan geen domme vragen en de beste vraag is die van iemand die ontdekt heeft, dat hij of zij iets niet begrepen heeft.

Het Leerhuis zal een Vrij Leerhuis zijn. Dat wil zeggen dat het niet gebonden is aan enigerlei kerkelijke instantie of geloofsrichting. Ieder die bereid is zich op eigen wijze bij de joodse traditie te laten betrekken, deze serieus wil bestuderen en daaruit eigen konklusies wil trekken, die is van harte welkom.

Vrij Leerhuis, groep 1 (voor beginnenden)

In een twaalfstal avonden zullen gedeelten van het boek 'Gods Partner, Ontmoeting met het Jodendom' van Willem Zuidema worden besproken. Het boek geeft een breed overzicht over het Jodendom en laat voortdurend zien dat het voor Christenen van groot belang is zich onbevooroordeeld en intensief met de studie van het Jodendom bezig te houden. De cursus is bedoeld voor hen die zich voor het eerst in het Jodendom willen verdiepen of daar nog niet zo lang reeds mee bezig zijn. Deze groep zal worden geleid door Peter van 't Riet, die waar nodig voor aanvullende informatie bij het boek zal zorgen.

De avonden worden gehouden op de dinsdagen 8 en 22 september, 6 en 20 oktober, 3 en 17 november, 1 december, 5 en 19 januari, 2 en 16 februari, 1 maart (met 15 maart als reserve-datum). De bijeenkomsten vinden plaats van 19.00-21.00 uur in de bovenzaal van de synagoge aan de Schoutenstraat (ingang onder het torentje). De groep zal een maximum grootte kunnen hebben van 20 personen. Deelname wordt geregeld in volgorde van aanmelding. Van de deelnemers zal een cursusgeld van f 100,- worden gevraagd.

Vrije Leerhuis, groep 2 (voor gevorderden)

Verschillen zijn vaak belangrijker dan overeenkomsten. Als twee mensen elkaars verschillend-zijn kunnen aanvaarden, kan dat een goede basis zijn voor een duurzame relatie. Vandaar dat de joodse traditie, die zozeer ervaringsgericht is, niet negatief staat tegenover verschillen (van mening): die horen nu eenmaal bij de veelkleurigheid en veelvormigheid van de schepping. Wie daarvan uitgaat, zal het anders-zijn van de ander niet als een bedreiging ervaren. Vanuit die gedachte kan een groep mensen - Joden, Christenen en andersdenkenden - gaan leren op bepaalde aspecten van de joodse traditie,

zoals die verwoord zijn in het boek 'Op zoek naar Tora, Verkenningen in de rabbijnse traditie' van Willem Zuidema, en kan men het onbekommerd en met verve met elkaar oneens zijn en toch elkaar nader komen als mensen.

Tijdens een tiental avonden komen uit bovengenoemd boek onderwerpen aan de orde als 'het Jodendom en de griekse geest', 'rein en onrein', 'de functie van de tempel' en 'waar leer je voor?'. Deze groep is bedoeld voor mensen die de beginnerscursus hebben gevolgd of zich langs andere weg de basiskennis van het Jodendom hebben eigen gemaakt. De groep zal geleid worden door Willem Zuidema die ook voor aanvullende informatie zal zorgen als daaraan behoefte is.

De avonden worden gehouden op de maandagen 14 en 28 september, 12 en 26 oktober, 9 en 23 november, 14 december, 11 en 25 januari, 8 februari (met 22 februari als reserve-datum). De bijeenkomsten vinden plaats van 19.00-21.00 uur in de bovenzaal van de synagoge aan de Schoutenstraat (ingang onder het torentje). De groep zal een maximum grootte kunnen hebben van 20 personen. Deelname wordt geregeld in volgorde van aanmelding. Van de deelnemers zal een cursusgeld van f 85,- worden gevraagd.

CURSUS BIJBELS-HEBREEUWS

Voor het lezen en interpreteren van Tenach (de Hebreeuwse Bijbel) is kennis van de taal waarin de geschriften zijn geschreven van doorslaggevend belang. Ook voor die bijbellezers die er geen behoefte aan hebben de hebreeuwse taal vlot te leren lezen en uitspreken, is het bijzonder nuttig zich enige elementaire kennis te verwerven van de taal waarin de heilige schrift van zowel Jodendom als Christendom geschreven werd. De bedoeling van deze cursus Bijbels-Hebreeuws is een inleiding te geven in het Hebreeuws. Aan de orde komen onder andere het alfabet, de vorming van woorden, de zinsbouw, de werkwoorden en alles wat nodig is om enig inzicht te krijgen in het karakter van de hebreeuwse taal.

De avonden zullen in het algemeen bestaan uit twee delen. Voor de pauze wordt aan de hand van het boek 'Beknopte Hebreeuwse Grammatica' van Dr. J. Cohen, aangevuld met stencils, systematisch de grammatica van het Hebreeuws doorgewerkt. Na de pauze zal er aandacht besteed worden aan het vertalen van de hebreeuwse tekst van een aantal bekende bijbelgedeelten. De docent is Thomas Snijders.

De cursus omvat een twintigtal avonden op de maandagen 7 en 21 september, 5 en 19 oktober, 2, 16 en 30 november, 7 en 21 december, 4 en 18 januari, 1, 15 en 29 februari, 14 en 28 maart, 11 en 25 april, 9 en 30 mei. De bijeenkomsten vinden plaats van 19.30-21.30 uur in de bovenzaal van de synagoge aan de Schoutenstraat (ingang onder het torentje). De groep zal een maximum grootte kunnen hebben van 20 personen. Deelname wordt geregeld in volgorde van aanmelding. Van de deelnemers zal een cursusgeld van f 150,- worden gevraagd.

INSCHRIJVING EN NADERE INLICHTINGEN

Inschrijving is mogelijk door overmaking van het cursusgeld op postgiro 259272 t.n.v. Stichting Judaica Zwolle te Zwolle. Nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij Peter van 't Riet, tel. 038-536647, op welk nummer men zich ook telefonisch kan inschrijven.

AANSCHAF CURSUSBOEK EN EERSTE AVOND

Het is zeer gewenst dat men het bij de cursus behorende cursusboek heeft aangeschaft voorafgaand aan de eerste avond. Voor de eerste avond van de cursussen Vrij Leerhuis verzoeken we u het eerste hoofdstuk van het cursusboek van te voren door te lezen en daarbij uw vragen te formuleren.

WIE ZIJN DE DOCENTEN?

Drs. B.J. (Thomas) Sniijders, geboren in 1919, kreeg zijn theologische opleiding in de abdij Sion te Diepenveen. waaraan hij vervolgens verbonden was als docent Bijbel-exegese. Daarna volgde hij een doctoraal studie Bijbelkunde in Rome. Na zijn uittreding als priester was hij docent godsdienst en maatschappijleer aan diverse scholen. Gedurende een tiental jaren geeft hij als prive-leraar cursussen Bijbels-Hebreeuws aan kleine groepen.

Dr. W.H. (Willem) Zuidema, geboren in 1932, studeerde theologie te Amsterdam (V.U.) en te Kampen en vervolgens Judaica te MÜNster, Jeruzalem en Amsterdam (K.T.H.A.). Hij was predikant te Vreeland. Van 1971 tot 1975 doceerde hij Judaica aan de Protestantse Theologische Faculteit te Brussel. Daarna was hij tot 1981 studiesecretaris voor de joods-christelijke betrekkingen van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Sinds 1981 is hij als docent verbonden aan de Chr. Akademie voor Expressie door Woord en Gebaar te Kampen. Op 1 april 1986 promoveerde hij aan de Rijksuniversiteit te Leiden op een proefschrift over het Misjna-tractaat Chagiga. Hij was betrokken bij de oprichting van verschillende Vrije Leerhuizen, waaronder Tilburg en Maastricht. Hij publiceerde o.a. de boeken 'Gods Partner, Ontmoeting met het Jodendom' (Ten Have, Baarn) waarvan binnenkort de vijfde druk zal verschijnen, en 'Op zoek naar Tora, Verkenningen in de rabbijnse traditie' (Ten Have, Baarn). Verder was hij betrokken bij vele andere publikaties zoals bijvoorbeeld 'Isaak wordt weer geofferd, De verwerking van de Holocaust door Jodendom en Christendom' (Ten Have, Baarn).

Drs. S.P. (Peter) van 't Riet, geboren in 1948, studeerde wiskunde en psychologie in Amsterdam (V.U.). Van 1973 tot 1980 was hij achtereenvolgens leraar en vakdidacticus wiskunde te Hilversum en Delft. Sindsdien is hij als hoofddocent wiskunde verbonden aan de Christelijke Lerarenopleiding Zwolle (opgegaan in de Christelijke Hogeschool Windesheim). Zijn 'opleiding' in de kennis van het Jodendom kreeg hij gedurende een zestal jaren in het leerhuis van Will J. Barnard te Bussum, waarna hij zich door middel van zelfstudie verder bekwaamde. Hij leidde diverse leerhuizen in Blaricum, Zwolle, Kampen, Dalfsen en Rotterdam. Samen met Will Barnard schreef hij de boeken 'Lukas de Jood, Een joodse inleiding op het Evangelie van Lukas en de Handelingen der Apostelen' (Kok, Kampen) en 'Zonder Tora leest niemand wel, Bouwstenen voor een leeswijze van de evangeliën gebaseerd op Tenach en joodse traditie' (Kok, Kampen). Binnenkort verschijnt van hun hand 'Als een duif naar het land Assur, Het boek Jona verklaard vanuit Tenach en rabbijnse traditie tegen de achtergrond van de tijd' (Kok, Kampen).

Het volgende artikel is overgenomen uit het Nieuw Israëlitisch Weekblad van 12 juni 1987 / 15 siewan 5747, pag. 14.

Misjna-tractaat Hagiga als handleiding voor pelgrims

Op 1 april van dit jaar promoveerde in Leiden Willem Zuidema op een tekstuitgave met vertaling en commentaar van het Misjna-tractaat Hagiga. Het groot auditorium van de Leidse universiteit was amper groot genoeg om het aantal belangstellenden dat naar deze promotie was „opgetrokken” te herbergen. Het was de belangstelling voor een man die al jaren bij rabbijnen in de leer is en zelf voor velen een werkzaam aandeel heeft in het leerproces van het jodendom en zijn tradities. Wie aan dit leerproces nog niet is toegekomen leze ter inleiding Zuidema's Gods Partner-ontmoeting met het Jodendom, een boek waarvan reeds een vijfde druk is verschenen en dat inmiddels ook in het Duits, Frans en Engels is vertaald.

In zijn proefschrift behandelt Zuidema het Misjna-tractaat dat de voorschriften in verband met het pelgrimeren naar Jeruzalem bevat, een pelgrimage waartoe Israel verplicht was „op het feest der ongezuurde broden, op het feest der weken en op het loofhuttenfeest”

door P.W. van Boxel

(Deuteronomium 16,16). Hij gaat daarbij uit van de hypothese dat het tractaat in oorsprong een handleiding voor pelgrims is geweest, een instructie die werkelijk bedoeld was om te worden uitgevoerd. Het spreekt voor zich dat een dergelijke pelgrimsgids een eenvoudig karakter moet hebben gehad.

Dat het tractaat in zijn huidige vorm uitvoeriger, gecompliceerder en genuanceerder is zou dan vooral eruit moeten worden verklaard dat het evenals alle andere Misjna-tractaten object van studie, van „leren” was en ná de verwoesting van de Tempel in 70 uitsluitend werd. Voor zijn reconstructie van de oorspronkelijke pelgrimsgids gaat Zuidema uit van een combinatie van geformuleerde regels en praxis, waarbij de laatste de toepassing is van op zichzelf wellicht onduidelijke of ongenueanceerde bepalingen. Anders gezegd: in de praktijk leer je wat een regel betekent.

Dit lijkt mij een uitstekend uitgangspunt. Het hele halachische systeem is namelijk bedoeld om in concreto te worden gepraktiseerd. Dat betekent dat onduidelijke gedragsregels een niet-literaire uitleg kunnen hebben gehad die bestond uit het feitelijke gedrag van de pelgrim in Jeruzalem. Op het moment dat de niet-literaire uitleg wegvalt

door de verwoesting van de Tempel, moet men noodgedwongen overgaan tot literaire vastlegging van de toepassing van de regels, hetgeen tot uiting komt in discussies, aanvullingen en nuanceringen van de tekst.

Hoewel Zuidema met een veel verfijnder instrumentarium te werk gaat doe ik hem mijns inziens toch geen onrecht wanneer ik zijn werkwijze als volgt karakteriseer: een nog vage, niet gedetailleerde regel is een aanwijzing voor oud materiaal, terwijl verfijning van vocabulair en thematiek wordt verklaard vanuit een voortschrijdende leersituatie.

In het kader van de bestudering van vroegjoodse teksten is de bij-

drage van Zuidema een stap vooruit, hetgeen van een dissertatie ook mag worden gevraagd. Wie de theorieën kent omtrent de doelstelling van de Misjna zal dit beamen. Misjna wordt namelijk op drie verschillende manieren gekarakteriseerd. Zij wordt gezien als een vergaarbak van traditie, een gedragscodex of een leerboek. Het interessante aan Zuidema's boek is mijns inziens dat hij een combinatie van doelstellingen voorstaat: het tractaat Hagiga zou zowel een gedragscodex als een leerboek zijn. En het gewaagde van zijn boek is dat hij die stelling concreet uitwerkt. Daarmee maakt hij zich kwetsbaar, hetgeen een echte wetenschapper siert. Deze kwetsbaarheid wil ik in de vorm van een enkele opmerking verduidelijken.

Bij zijn beschrijving van de pelgrimage in Jeruzalem benadrukt de auteur dat het de pelgrim niet alleen te doen was om het offeren, maar in niet geringe mate ook om het leren. In en rond Jeruzalem was een variëteit aan leraren verzameld. Het is in deze situatie dat Hagiga werd bestudeerd, want waarom zou er over alles worden geleerd met uitzonde-

Dr. W. Zuidema wordt met zijn promotie gefeliciteerd door rabbijn Meir Just

ring van de pelgrimsregels? Dit betekent feitelijk dat men al pelgrimerend bijdroeg aan de ontwikkeling van deze codex.

Mijn vraag aan Zuidema is waar hij de scheiding tussen ontwikkelingen van vóór en van ná 70 legt. Of anders gezegd: kan het criterium van verfijnd vocabulair en ontwikkelde thematiek wel werkelijk voor een gedateerde ontwikkeling van dit tractaat worden gebruikt? Daarmee samenhangend is er nog een tweede vraag. Wanneer de auteur het fenomeen van de discussie ziet als een later, aan een eerst aanvaarde regel toegevoegd element, gaat hij dan niet voorbij aan de mogelijkheid van een directe confrontatie van even zovele op zichzelf reeds bestaande halachische posities? Met andere woorden: discussie is in vroegjoodse literatuur bepaald niet altijd secundair. Zij is vaker een verfijning, die door een halachische positie direct wordt opgeroepen.

Een sprekend voorbeeld hiervan is het tractaat sjevi'it, waarin zeer gedetailleerde bepalingen over het sjabbatsjaar zijn opgenomen, welke details niet hoeven te worden verklaard uit het feit dat aan praxis ontbrak. Het Sjabbatjaar werd immers in de tijd van de afsluiting van de Misjna nog in praktijk gebracht. Zo zijn precisering en discussie voor mij in mindere mate dan voor Zuidema werktuigen om een ontwikkeling van praxis naar leer met als scharnier het jaar 70 in het tractaat Hagiga bloot te leggen. Daar komt tenslotte nog een laatste vraag bij: in welke mate kan men er zeker van zijn dat oud, historisch aandoend en archaisch geformuleerd materiaal ook werkelijk zo oud is? Moet er bij dit criterium geen rekening worden gehouden met de mogelijkheid van het creëren van een gezagvolle uitspraak door middel van een archaische presentatie?

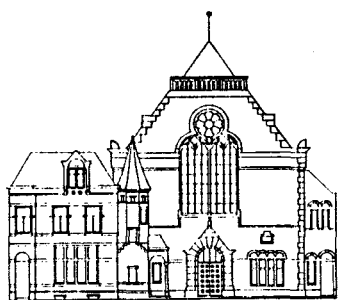
Ten aanzien van het commentaar bij de tekst van het tractaat wil ik allereerst wijzen op de waardevolle informatie, die voor niet ingewijden noodzakelijk is om de tekst te verstaan. Ook voor huidige studenten is Hagiga door de bewerking van Zuidema een leerboek geworden. Opvallend is daarbij dat de auteur bij alle verwijzingen naar vergelijkbaar materiaal geen interesse toont in het Nieuwe Testament. Wel degelijk had kunnen worden verwezen naar deze eerste geschriften van het christendom, waarin immers het pelgrimeren naar Jeruzalem een bekend motief is (men zie de Compen-

dia Rerum Judaicarum ad Novum Testamentum II. 191-204 en 898-904). Voor wie met het Nieuwe Testament enigszins vertrouwd is verwijs ik slechts naar het verhaal van de twaalfjarige Jezus die met zijn ouders naar Jeruzalem pelgrimeert zoals beschreven in Lukas 2, 40-50. Het is een passage die bij uitstek geschikt is om de leersituatie te illustreren die Zuidema essentieel noemt voor de pelgrim in Jeruzalem. Wie verder geïnteresseerd is sla zelf het register op van het vaak gecritiseerde maar niet minder gebruikte Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch van H. Strack en P. Billerbeck op. Hij zal dan bemerken dat de overeenkomst tussen het Nieuwe Testament enerzijds en het tractaat Hagiga in Misjna en Tosefta anderzijds in een aantal gevallen treffend is.

Hoe verrijkend bepaalde verwijzingen ook zouden zijn geweest (ik denk bij voorbeeld aan de discussie tussen Jezus en farizeeën over het handen wassen voor het eten in Markus 7, welk twistgesprek vanuit Hagiga een heel wat geproportioneerder beeld van vroeg-jodendom geeft dan nu meestal het geval is in commentaren van christelijke hand) toch is Zuidema's gebrek aan interesse zeer te prijzen. De zogenaamde Giessener Mischna (een tekstuitgave met Duitse vertaling en commentaar) is de sinds 1912 uitgekomen serie waarin ook dit tractaat wordt geacht uit te komen. Deze serie, waarvan de delen soms een aanzienlijk kwaliteitsverschil vertonen, heeft in veel gevallen een zeer tendentieuze manier van verwijzen naar het Nieuwe Testament, die slechts dient om de suprematie van de christelijke boodschap boven het halachische jodendom te demonstreren.

Van deze „traditie” heeft Zuidema zich volledig losgemaakt. Wie hem kent wist dat al. Hij behandelt, beoordeelt en waardeert Hagiga in haar eigen context met als doel de vitaliteit van de halacha (joodse wet) bloot te leggen. Daarvan kunnen velen leren, hetgeen hopelijk zal bijdragen aan de discussie, die Willem Zuidema heeft willen oproepen en die zijn proefschrift ook meer dan waard is.

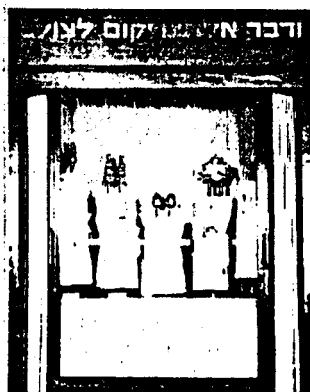
Willem Zuidema: Der Mischnatraktat HAGIGA oder was zum wallfahren gehört. Einleitung, Text, Übersetzung, Kommentar und textkritischer Apparat, nebst drei anhängen zur Halacha. Ein Beitrag zur Entwicklungsgeschichte der Halacha.

Hierboven ziet u de voorgevel van de synagoge aan de Schoutenstraat. De afbeelding is het vignet van de Stichting Voortbestaan Synagoge Zwolle die gelden bijeenbrengt om de restauratie en herinrichting van de synagoge mogelijk te maken. In het volgende Judai-ca-bulletin zullen we u uitgebreid informeren over de synagoge, haar restauratie en de werkzaamheden van de Stichting Voortbestaan. Wie het werk van de Stichting Voortbestaan wil steunen, kan dat doen door een bijdrage te storten op postgiro 4725865, of op bankrekening 22.68.22.036. De synagoge van Zwolle heeft uw hulp nodig.

CHAZAN PAOLO GORIN

HOGHE FEESTDAGEN

ROSJ HASJANA en JOM KIPOER

gebeden en gezangen

door

PAOLO GORIN, bariton

muziek L. Lewandowski (1821-1894),
orgel Joppe Poolman van Beusekom,
arrangementen en dirigent Bert Paige,
koor o.l.v. Antoon Krelage.

STEREO
8607-01

Bestelnummer 8607-01

Prijs f 22,50

Deze LP is verkrijgbaar bij: Liberaal Joodse Gemeente, Jacob Soetendorpstraat 8 te Amsterdam. U kunt de plaat ook bestellen door overschrijving van het verschuldigde bedrag (plus f 6,- extra voor verzendkosten) naar postgiro 284005, onder vermelding van: LP 8607-01, t.n.v. Liberaal Joodse Gemeente, Amsterdam. Na ontvangst van uw overschrijving krijgt u de plaat thuis gestuurd.

Verder is de plaat op de twee onderstaande adressen te verkrijgen:

E. Rosenthal-Koch, Victorieplein 39, Amsterdam-Zuid en - alleen van 18.00 tot 19.00 uur - bij I.C.M. Eversdijk, Meidoornlaan 23, Amstelveen.

Mocht u niet aan een van onze cursussen deelnemen, maar wel geïnteresseerd zijn in toezending van het Judaica-bulletin, dan kunt u donateur worden van de Stichting Judaica Zwolle. Tegen een bijdrage van tenminste f 10,- per jaar krijgt u het bulletin ongeveer vier maal per jaar toegezonden.

Ons gironummer is: 259272.